

Tekst van het essay 'Wees blij dat het leven geen zin heeft' uit het gelijknamige boek (1990) van Jaap van Heerden.

"Tot nog toe is niemand erin geslaagd de morele code te kraken, die aan het menselijk leven ten grondslag ligt. Mij verbaast dat niet omdat ik ervan overtuigd ben, dat er geen morele code is, die de zin van het bestaan verklaart. Het is vergeefs te hopen op een Watson en een Crick, die á la de ontcijfering van het DNA, de zin van het leven voor ons zullen ontdekken, want er valt niets te ontdekken.

Wat mij wel verbaast, is dat niemand daar oprecht tevreden mee is of sterker nog, daar een zeker plezier aan ontleent. En toch is de volmaakte zinloosheid een aantrekkelijke optie. Ik behoor niet tot de minderheid die zegt dat het leven geen zin heeft, als dat al een minderheid is. Ik behoor tot de minderheid die zegt dat het leven godzijdank geen zin heeft.

Als ik dat toevallig zeg, in een gezelschap, lijkt het wel of ik ineens behoor tot een minority of one. Het is een eigenaardige ervaring. Naar mijn weten is het legitiem en respectabel om te zeggen dat aan ons bestaan op deze wereld geen enkele betekenis of zin kan worden toegekend. Dat is een algemeen aanvaard cynisme, waar een mens toe kan besluiten. Het is een beetje filosofisch en waarschijnlijk ook oprecht doordacht. Men veronderstelt dat er een waardige intellectuele worsteling aan vooraf is gegaan en dat de spreker in kwestie het zelf ook betreurt dat hem geen andere interpretatie overbleef. Iemand die zoiets zegt, heeft vast over het leven nagedacht en waarschijnlijk te veel gelezen. Maar slecht of lichtzinnig is hij niet, althans niet vanwege deze opinie.

Wie zegt dat het leven geen zin heeft, wordt gerespecteerd als iemand met een authentieke levensovertuiging en niet gezien als een onvolwassen en oppervlakkig poseur. Maar als ik aan het cynisch standpunt toevoeg dat ik het een zegen acht dat het leven geen zin heeft en dat ook beschouw als een interessante mogelijkheid om van het leven iets te maken, wordt mij gevraagd met deze rare ideeën even te wachten tot de kinderen naar bed zijn en als er geen kinderen zijn, wordt mij direct te verstaan gegeven, dat enige verrukking over het feit dat het leven geen zin heeft, leidt tot

volkerenmoord, rassenwaan, aanranding, zwartwerken, steunfraude, kiezersbedrog, landjepik en doodslag.

Maatschappelijk gezien is iemand die zegt dat het leven niet meer is dan een sloep op open zee die langzaam volloopt of een bad dat langzaam leegloopt, een erkend moralist die een existentiële ontgoocheling met distinctie draagt. Versomberd maar gevoelig en waarschijnlijk gezegend met een verscherpt realiteitsbesef. Maar iemand die de zinloosheid van dit leven met liefde aanvaardt en er zelfs veel goeds in ziet, valt geheel buiten de categorie van serieuze levensbeschouwingen, heeft geen culturele rechten en is dwaas. *Dit kun je niet menen, nu ga je te ver, dit is niet leuk meer, nee, ophouden voordat ik kwaad word.....*

Het misverstand over de waardigheid van het inzicht dat het leven gelukkigerwijs geen zin heeft, zit in de eerste plaats hierin dat het een semantische anomalie lijkt zodra je het verwoordt. Je schijnt een begrip als zinloosheid niet te kunnen verbinden met een begrip als tevredenheid. Het is alsof het woordenboek dat verbiedt. Iemand die verrukt is van de zinloosheid van dit leven, lijkt het Nederlands niet te beheersen. Dat is onzin.

In de tweede plaats denkt men dat men het zich ethisch eigenlijk niet kan permitteren om zoiets te zeggen, als men het taalkundig al kan zeggen. Het lijkt frivool en amoreel. Iemand die het wel ziet zitten dat het leven geen zin heeft, is aan de zelfkant van het leven terechtgekomen, heeft nog niets ernstigs meegemaakt, wilde op school al niet deugen of is een potentiële crimineel.

Er zijn naar mijn idee minstens drie punten, die in overweging genomen moeten worden om te waarderen dat het leven godzijdank geen zin heeft.

Ten eerste de gedachte dat het leven wel zin heeft, heeft zich een slechte reputatie verworven. Alle vernietiging van culturen, elke godsdienstoorlog en elke ideologische moordpartij is terug te voeren op een inhalige en meedogenloze wereldbeschouwing waarin de zingeving aan ons bestaan wordt afgedwongen. Zingeving en verheugd besluiten tot barbaars optreden zijn steeds hand in hand gegaan. De wereld is geteisterd door generatiegolven heroïnebaby's van het dogmatisme. Allen is de zin van het leven met de paplepel ingegoten. In dat gezelschap is het slecht toeven. Uiteraard volgt uit het echec van de zinverlenende wereldbeschouwingen niet dat het leven geen zin heeft en ook niet dat het leven -de hemel zij dank- geen zin heeft, maar bij het overwegen van een alternatief is het goed even stil te staan bij de geschiedenis van de desastreuze gevolgen, die genante verhalen over een verheven lotsbestemming altijd hebben gehad.

Ten tweede zegt men wel dat de afwezigheid van enige zin een ramp zou zijn, want alleen een moraal die gebaseerd is op een universeel geldig principe kan voorkomen dat wij vervallen van kwaad tot erger. Als het leven geen zin heeft, is immers alles toegestaan. We moeten dus naar een betekenis van het leven blijven zoeken, anders

heeft de mensheid geen toekomst, worden onze kinderen lamelijk en verschrompelt het laatste restje verantwoordelijkheidsbesef. Dit is een machtig en geheiligd argument. Maar waarom? Uit de aanvaarding van de zinloosheid van het leven volgt niet dat wij geen initiatieven meer kunnen nemen om het bestaan een beetje aardig in te richten. Alles om niets. Dat verleent aan het fatsoen een belangeloos aspect. Ieder die geboren wordt, heeft het eigenaardige voorrecht even op deze wereld te zijn, heeft het raadselachtige ervan te ervaren en er iets prettigs van te maken. Zo'n kans krijg je maar eens. Het gaat erom die kans optimaal te benutten en daarover zijn in de loop der jaren toch heel aanvaardbare ideeën ontwikkeld. Maar de zin van het leven hoort daar niet bij. Gelukkig niet.

Want , ten derde, stel u eens voor hoe het zou zijn als het leven wel een zin had en wij die zouden weten. Dat zou een ware catastrofe zijn. De rampzalige gevolgen, die zich direct laten voorstellen, zouden verbijsterend zijn. We zouden wegzinken in een gigantische trog koud geworden griesmeelpap. Het dictaat van de zingeving zou elke beweging belemmeren, elk initiatief blokkeren en elk nieuw idee verschraken door de verplichte en onvermijdelijke toetsing in welke mate het bijdraagt aan de alles overkoepelende bedoeling van dit leven. We zouden de zin van het leven slechts als doem kunnen ervaren. Elke stap zou een afwijking kunnen zijn. Het leven zou tot stilstand komen. Dat wil toch niemand. Wees blij dat het leven geen zin heeft.”